

CSENDES ÓRA.

A különös teherhordozás.

Egymás terhét hordozzátok és úgy töltsétek be a Krisztus törvényét.

Mert kiki a maga terhét hordozza.

Gal. 6. r. 2, 5. v.

Nagy igehirdetők fáradoztak már azon, hogy ennek a két, látszólag ellentmondó versnek belső összhangját megvilágítsák. Hálás téma, különösen azoknak, akik csillogó beszédek tudnak építeni paradoxonokból. Ez alkalommal azonban csak azt nézzük meg, hogy a *lelkipásztor életére nézve* mennyire igaz és jelentőségteljes törvényt állapít meg itt az apostol. Ha ezt a törvényt csak a gyülekezetre vonatkoztatjuk, értelme nagyon egyszerű és világos; nem kell hozzá semmi szellemi halálugrás és mégis érthető. Ha minden hívő elhordozza a maga életének terhét, vagy mindenik kicseréli azt a másikéval, ez végtére is egyre megy: a Krisztus törvénye, mely a teherhordozás elviselésében áll, be van töltve. Annyi közös vonás van az egyes egyének terhe között, hogy a magáénak elhordozásával a másikat is hordozta és viszont. Az élet terhét mindenkinek Krisztusi lélekkel kell viselni: ebben ez a két vers egy megoldást talál.

Másként áll azonban a dolog, ha azt a lelkipásztorra vonatkoztatjuk. A lelkipásztor életének vannak olyan terhei, amelyek nem közös terhek gyülekezetének terheivel és így azokéval ki sem cserélhetők. A lelkipásztornak igenis hordoznia kell *mások* terhét és ezt azáltal éri el, ha a *maga* terhét hűségesen és alázatosan viseli. De az ő terhét gyülekezetének tagjai nem hordozhatják teljesen, mert ezek a különös terhek épen abból a különös viszonyból következnek, amelyben a lelkipásztor hivatásánál fogva áll Istennel. Mert a lelkipásztor viszonya Istenhez és az isteni élethez valóban egészen más, mint híveié. Nem azért, mintha ő más ember lenne és természetfeletti jelleggel bírna, hanem épen azért, mert emberileg ő is csak olyan hús-vér, mint azok és a szentséget ő sem bírja másként, csak személyes erkölcsi jellemereje szerint. Ugyanazon földi testtel és ugyanazon földi indulatokkal kell a lelkipásztornak sokkal közelebb lenni titokzatos Urához, sokkal elevebben érezni jelenlétét, hallani szavát, megérteni akarátát és megvalósítani terveit. Emberi gyöngeségéből és hivatásának isteni fenségéből következnek életének különös terhei. Mivel lelkében sokkal nagyobb és sokkal magasabb eszményeknek kell élniök, mint híveiben, a kísértései is százsorta nagyobbak és gonoszabbak lesznek. A bukása pedig ugyanazon körülmények közt

végtelenül szomorubb és jelentőségteljesebb. Ahoz, hogy hivatásának fenséges mértékét betölthesse: hordozni a *mások* terheit, kell, hogy azokat a kísértéseket, melyekben mások vergődnek, sokkal mélyebben és kínosabban érezze át; de ez csak úgy lehetséges, ha szívében a szájalom, a szeretet, a megbocsátó türelem és a minden kicsinyességet túlszárnyaló megértés uralkodik. De épen ezeket a szent indulatokat támadja benne a kísérlés a legerősebben és ha ezekben bukik el, nem hordozhatja a mások terhét sem. Ki fog rajta segíteni ? ?

„*Egymás terhét hordozzátok*“ — mondja az apostol, — „*mert kiki a maga terhét hordozza*“. A terhet azoknak kell egymásközt kicserélniök, akiknek hasonló terhük van, mert csak így lehetséges az, hogy mikor valaki a magáét hordozza, egy másik hozzá hasonló ember terhét is viselje. A *lelkipásztorok terhét csak a lelkipásztorok közönsége hordozhatja*. Az a lelkipásztor, aki életének súlyos problémáival birkózva, hivatásának nagy terhei alatt roskadozva, kicseréli lelkét, szívéét egy másik, hasonló lelkipásztor testvérével, tapasztalni fogja, hogy átadott a terhéből annak, átvett attól az övéből és mégis mindaketten megkönnyebbültek és képesek hordoznia a keresztet, betölteni a Krisztus törvényét. A magáét hordozza és mégis a másét; a másét és mégis a magáét, de ami a fő, a kicserélt terhet könnyedén viseli. Nincs szebb, nagyobb, szentebb, kívánatosabb és boldogítóbb ezen a földön, mint a *lelkipásztorok barátsága*. Mikor azok az emberek szeretik *egymást* és támogatják *egymást* a legnagyobb terhek hordozásában, akiknek az a hivatásuk, hogy *másokat* szeressenek és támogassanak, akkor a Krisztus terhe és igája valóban gyönyörűsége és könnyű lesz. A lelkipásztorok egymás terhét hordozva, hordozzák a magukét és ezáltal gyülekezetüket; a gyülekezet pedig egymás terhét hordozva, betölti a Krisztus keresztjét, mert hordozza az *Ő* terhét.

Csak ha minden megvan, csakis akkor lehetséges, hogy a *Krisztus hordozhassa az egész világ terhét* úgy, hogy mi megkönnyebbülhessünk alatta. Mert csak így lett számunkra az ő megváltó keresztje valóságga. — Abban a pillanatban, amint a lelkipásztorok a gyülekezetek felett kezet nyújtanak egymásnak, a Krisztus életének árama átcikázik rajtuk és belőlük átsugárzik a gyülekezetekbe is. Ha a gyülekezetek tagjai is kezet fognak egymással, akkor a Krisztus törvénye be lesz töltve. Az egész világ ott lesz Isten kezében és minden terhével együtt felemeltetik a dicsőségbe.

M. S.

IGEHÍRDETÉS.

KULTUSZ.

Beszédvázlatok.

1. Isten keze.*

Dániel könyve 5. rész.

Belszár király „*ábrázolja azért változék meg*“, „*térdei azért verődének egymáshoz*“, mert „*abban az órában*“, t. i. élete végén, bűnei szörnyűséges piramisának csúcspontján látta meg *először*, egész életében az *Isten kezét*. Háta mögött egy leigázott, eltaposott népek átkaitól terhes, véres zsarnokélet, de ő abban nem látott soha mást, csak a *saját kezének* munkáját, a saját, hol gyilkot, hol serleget-forgató gonosz kezét. Nem volt előtte soha semmi más cél, minthogy „*nagy lakomát szerezzen az ő ezer főemberének és az ezer előtt bort igyék.*“ A történet úgy mutatja be őt, elvetemedett életének legrettentőbb pillanatában, mint utálatos Isten káromlót, aki részeg cimboráival megszentégteleníti az Isten templomának aranyedényeit és „*dicséri az arany-, ezüst-, érc-, vas-, fa- és kőisteneket.*“ Az ő és a hozzá hasonlók istenei valóban ezek ma is: a sápadt arany és ezüst; a földi élvezetek, hatalom és dicsőség megszerzésének mindenható eszköze, a *pénz*; a vértől csepegtető vas: a földet boldogtalan pusztasággá taroló *fegyver*; s az elfásult, megkövült, irgalmatlan önző *szív*. Mikor aztán „*abban az órában*“ feltűnnek az emberi kéznek újjai“, hogy végzetét titokzatos, félelmes betűkkel írják palotája falára: akkor a nyomorult, vacogó félelem egy szempillantás alatt összetöri. *Isten hatalmas kezének megjelenése egy bűnbefulladt élet végső pillanatában nem lehet más, mint rettentő hatálos ítélet*. Szívünk mélyéig megreszketve nem látjuk e mi is ezt a kezet *ma, most*, amint egy egész megrothadott világ halálos ítéletét írja véres betűkkel az égre? Lesz-e elég könyve a bűnhátnak, hogy ezeket a betűket letörölje? De ime a zsoltáíró király nem rémül meg az Isten kezétől. Évezredeken átzengető, boldog, áhitatos hangon így énekel: „*Mikor látom egeidet, a te újjaidnak munkáját; a holdat és*

* Ez a vázlat a textus gondolat-anyagának minél teljesebb feltüntetésére főrekszik; az illusztráló anyag nincs kihasználva. Ennélfogva a gondolat anyag, esetleg több prédikációhoz is elég, az illusztráció egyhez is kevés. A kidolgozó munka tehát e szempontok figyelembevételével viendő véghez.

a csillagokat, a melyeket teremtettél: micsoda az ember, mondom, hogy megemlékezel róla, és az embernek fia, hogy gondod van reá?" (8. Zsolt. 4—5. v.) „Ha a hajnal szárnyaira kelnék, és a tenger tulsó szélére szállnék: ott is *a te kezéd vezérelne* engem és a *te jobb kezéd fogna* engem.“ (139. Zsolt. 10. v.) Dániel próféta is, ebben a történetben nem retten meg Isten kezének látásától, hanem az a kéz *áldott ismerőse* neki régtől fogva és betüiben nyitott szemekkel olvas az *ő embere*, a próféta. „Ajándékaid tied legyenek, mondja tiszta, felemelt homlokkal a királynak, és adományaidat másnak adjak: *mindazonáltal az írást elolvasom*“. És volt, volt mindenekfelett egy szív egy lélek, egy szem, amelyiknek állandó öröme, boldog nyugalma, megváltó szeretete épen abból fakadt, hogy áldott élete minden pillanatában az *Isten kezét* látta és figyelte, örök imádatl. A pompázó vadvirág, a fészekből kiesett madárfiók, az aratásra fehérlő mezők, a viharzó tenger, a mélység és magasság, az emberi élet sötét szakadécai és fényes csúcsai egyaránt ezt a mindeneket éltető, gondozó atyai kezét mutatták neki és így szólott: „*Az én Atyám mindig munkálkodik*“. A mi isteni Urunk számára Isten keze az üdvösség győzhetetlenül munkálkodik hatalma volt. *Azok számára, akik alázatos, munkás életük folyamán állandó imádatl keresik és figyelik Isten hatalmas kezét, ennek a kéznek minden nyoma és minden fölragyogása az élet ünnepélyes diadala, győzelem a bűn, a halál, a világ felett.* Ugyanaz a kéz tehát egyik embernek halált, a másiknak életet jelent. Nem *ő* az, aki változik, hanem mi vagyunk azok, akik másként és másként látjuk meg *Őt*. Minden emberi lélek egy királyi palota, amelyben „felemeltetett és magas székében“ ott uralkodik a Király. Vagy a Krisztus, vagy a Sátán. De az a trónus a lélekben sohasem lehet üres. És minden lélek mélyén ott van a „*király palotájának meszelt fala*“, egy érinthetetlen, isteni rendelésből belénk helyezett „*tabula rasa*“, amelyen nem hagyhat nyomot a világ, hanem csak az Isten titokzatos keze. Lelkünknek az az elrejtett oldala ez, amelyet Isten fenntartott a maga számára. Eláraszthatják lelkünket a földi benyomások tarka hullámai, ez a „*fehér fal*“ érinthetetlen marad, hogy csak Isten keze írhasson bele sorsdöntő betűket. Belsősár király palotájában a trón és meszelt fal között állott a sokágú aranygyertyatartó, amely lángjaival bevilágította az óriási lakoma-termet. Valami csodálatosan szép symbolum ez. A aranygyertyatartó foglalatlja, hordozója mindannak, amit az ember értékesnek, drágának tart, a lét javainak. Belőle lobognak ki a lángok: az indulatok, az érzelmek, a szenvedélyek lángjai. E lángokon keresztül néz „a király“ a palota „*meszelt falára*“. Így vesz minket is körül azoknak a szenvedélyeknek légköre, amelyben élünk. A tisztátalan szenvedélyek vörös lobogásában, bódító füstjében azért tűnik el előlünk lelkünk fehér fala, amelyen Isten keze írogat számunkra mennyei izenetet. Ezek a finom, étheri vonások

csak azoknak láthatók állandóan, akik a tiszta, szent indulatok kristály-levegőjében élnek, amelyen keresztül oly természetesen áradnak át a mennyei sáugarak, mint a napfény a világétheren. „Boldogok a tiszta-szívűek, mert ők az Istent meglátják“. A bűn légköre ellenben sűrű fátylat von a lélek szeme elé és így lehetetlen, hogy a mennyei kéz gyöngéd vonásai, melyekkel szeretetét, kegyelmét, jóságát, üdvösségünk drága titkait izengeti, átcsilloghassanak ezen a szennyes fátyolon. Kell tehát, hogy az a kéz, amely minden áron azt akarja, hogy izenetét meglássák és megértsék, végtére a legerősebb vonásokkal írja meg mondanivalóját, amelyeknek feltűnésére elhalványodik minden hítvány földi láng és mindent letipró erővel cikázik a bűn szemébe *az isteni ítélet*. De akár mikor és akár hogyan lássuk is meg, az bizonyos, ha ez a kéz megírja az ő izenetét minden emberi élet számára és ezt az izenetet meg kell látnia minden embernek. *Isten keze odavési titokzatos izenetét lelkünk fehér falába és ez az izenet magábanrejti életünk sorsának titkát. Hogyan fejtjük meg ezt az izenetet és mit felelünk reá: ez az élet és halál kérdése reánk nézve ma és mindörökké.*

1., *Mi tehát az Isten kezeírásának tartalma és jelentése? Mit ír Isten keze?*

a) „Mene, mene“ — hangzik az első titokzatos szó, amint a próféta leolvassa a király palotájának nevezett faláról. Kétszer ugyanaz a szó, mintha ezzel is mondani akarná, hogy ugyanazon *egy* szóban *két* ítélet van. *Élet és halál* ugyanaz a szó. *Élők és halottak* ugyanaz a szó. Ugyanaz az ítélet minden ember számára. A változhatatlan Isten ítélete mindenkire nézve egyformán hangzik, örök időktől fogva mindörökké. Izene-e mindenkire, mindig érvényes. „Számba vette Isten a te országlásodat és véget vet annak.“ Ez a kettő azonban egyet jelent: Isten úgy vesz számba, hogy véget vet és úgy vet véget, hogy számbavesz. Mindentátható tekintete előtt nincs titok, látja a kezdetet és a véget, az okot és a célt. Életünk minden pillanatába előtte élünk és ez az élet mulandó és épen ezért *felelőség*. *Ítélet alatt vagyunk!* — félelmes valóság ez a halál árnyékának völgyében. Itt nem lehet olyan tavasz, amelyre kérlelhetetlenül ne jőne hervadás és sokszor szinte megfájdúl bele a szívünk, látva a fákat, amelyek tehetetlenül legyökerezve nem futhatnak el sehova az őszi szél elől, amely leveleiket letépi és életüket megdermeszti. Pedig mi is ily tehetetlenül állunk a halál előtt. A vég oda van írva a homlokunkra. Senki se látta ezt mélyebben és senki sem énekelt róla myrázóbban, mint Mózes, az „Isten embere“ a 90. zoltárban: „Te visszatérid a halandót a porba és ezt mondod: Térjete-k vissza, embernek fia! Mert ezer esztendő annyi előtted, mint a tegnapi nap, amely elmúlt és mint egy őrzjárási idő éjjel.“ Régi igazság ez; de nem rettenetes-e elgondolni, hogy ebben a hiábavaló életben még „számbavétel“ is van, ítélet, amely az örökkévalóságot kéri számon a portól; nem roskadunk-e össze

a gondolat súlya alatt, hogy az örökkévalóság, az Isten ügyének felelőssége súlyosodik a mi vállainkra, akik ma vagyunk és estére elhervadunk? Jób érezte ezt az elbirhatatlant, amikor a mi szívünk mélyéből kiáltott fel: „Még az ilyen ellen is felnyitod-e szemeidet? tennen magaddal törvénybe állítasz-e engem? Ki adhat tisztát a tisztátalanból? senki. Nincsenek-e meghatározva napjai? Az ő hónapjainak számát te tudod; határt vetettél néki, amelyet nem hághat át. Fordulj el azért tőle, hogy nyugalma legyen, hogy legyen napjában anyi öröme, mint egy béresnek.“ (14. r. 3—6. v.) De hiába ráznád le a felelősséget, hiába temetkeznének a világ élvezeteibe, hiába lázadnánk fel Isten ellen, hiába fullasztanók láznyomásunkat Belzasár istenkáromló orgáiba: az a kéz rendületlen erővel, végzetes nyugalommal írja tovább lelkünk meszelt falába: „Mene, mene, számbavette Isten a te országlásodat és véget vet annak.“ Ime nézzünk körül. Ez a világ, amelyben élünk, a maga módján leszámolt Istennel. Elfordult tőle, elfeledte, káromolta és lehányta magáról. De a vég; az ítélet ezzel nem maradt el. Hullnak a bűnös kormák, sülyednek a véroceánba bűnös országok, törnek össze a készületlen szivek. Folyik a számbavétel és minden következő pillanat véget vet a hiábavaló életek százainak és ezreinek. „A világ elmúlik és annak kívánsága is.“ Nincs felebbezés. „Mene, mene“ Az Isten kezének végzetes betűi a csukott szemhéjjakon is átizzanak. — A bűn aratása a halál, a pusztulás, a kárhozat. De szól ez az ítélet az Isten *szeretett gyermekeinek* is. Nemcsak a büntető Biró szava ez, de az *Atyaé* is, azokhoz, „akik nem vérből, sem a testnek akaratából, sem a férfiúnak indulatjából, hanem Istentől születtek.“ (Ján. ev. 1. r. 13. v.) Véget vet Isten a te országlásodnak! — szól ez az izenet ugyan-ezen szavakkal mindazokhoz, akik szívük teljes imádatával szolgáltak neki. De ez már nem ítélet, hanem *felmentés*. „Boldogok e halottak, akik az Urban hallnak meg, mert megnyugosznak az ő fáradaimaiktól és cselekedeteik jutalma követi őket.“ Igen, lehet a „végre“ boldogan, örömmel, hálaadással is gondolni. Áldott az Isten, aki véget vet az *én* életemnek, hogy *Ő* éljen és uralkodjék bennem és általam. Az ő szava mindenkire vonatkozik; de egyikre pusztulást, másokra életet jelent. Mindennnek vége lesz! ez lehet a kárhozat és lehet az üdvösség. Akik a Krisztusban vannak, azoknak üdvösség. De ne gondoljuk, hogy azért kevésbé igaz ez a szó itt, mint amott. Jóllehet a mi Urunk így szólott magáról „Én vagyok a feltámadás és az élet,“ azért Isten kezének törvénye teljes érvényével vonatkozott Őreá is. Maga a szentlélek tesz erről bizonyosságot Pál apostol ajkain: „*Addig* kell neki uralkodnia, mig-nem ellenségeit mind lábai alá veti. . . Mikor pedig minden alája vet-tetett, akkor maga a Fiu is aláveteték annak, aki neki mindent alávetett, hogy az Isten legyen minden mindenben.“ (1. Kor. 15. r. 25—28. v.) Magának, a Krisztus uralmának is határa van. Őreá is szól az ítélet:

„Számbavette Isten a te országlásodat és véget vett annak“. Csakhogy ez a vég maga a diadal, az élet igazi teljessége, betetőződése. Egybeolvadás az Atyával, kezdete az igazi országlásnak, az Isten dicsőséges, győzhetetlenül áradó életének a világ felett. Ez a *mi* életünk koronája. A beteljesedés. Az üdvösség. Itt a vég és a kezdet összeölelkeznek, mert a halál megújulássá lesz az Istenben. Mi, akik egykor, mint meg sem született gyermekek, szenderegünk az *Atya* szívében, egykor ájtutván a küzdelmek világán, beleolvadhatunk újra az ő életébe, hogy megkezdjük az igazi életet, a mikor Ő él bennünk egyedül. Óh, micsoda vég az, amely a legfelségesebb kezdetté válik és micsoda élet az, a melyikben a félelmek királyát, a halált így hívják: *újjászületés?*!

b) *„Tekel“* — olvassa a próféta tovább a lángoló betűket. *„Mégméréttél a mérlegen és hijjával találtattál“*. Lelkünk titokzatos „fehér falán“ ott ég a szemrehányás: nem azok vagyunk, akiknek Ő szeretne látni minket! Képére és hasonlatosságára teremtett, reánk bízta örök terveit, munkásaivá tett, érettünk alkotta világát és hozta meg örök decretumát, egyetlen célja ami üdvösségünkben megdicsőülni: és mi mindenekben méltatlanok vagyunk! „Krisztus azért jött, hogy meggyőzze a világot a bűnről“. Valóban, Istennek fel kellett állítania a *mérleget* ebben a világban, hogy megtetszedjék a romlás feneketlen mélysége és a szakadék borzalmas volta, amely tőle elválaszt. Ez az isteni mérleg: *az ő egyszülött Fiának keresztje*. Századokon keresztül néztek a hívők epedve az égre: mikor „lészen eljövendő ítélni eleveneket és holtakat“ a Bíró, az Úr Jézus Krisztus? Ezt a váradalmat beleszótték az egyház hitvallásába, az Apostoli hitformába is. Igaz. Ő a mérték, a mérővessző, az isteni mérleg: mert ő az az Ideál, aki életünk igazi képét hordozza De ítélete nem a ködös messzeségben fog bekövetkezni. Ő ma és holnap és midig ítél. Itt áll világunk közepén és hozzámérve lesz minden hitvánnyá, vagy drágává. Ő vád, ítélet, kárhoztatás, pusztulás mindennek, ami ellenkezője neki, ami nem talál Őhöz és felmentés, kegyelem, helybenhagyás mindennek, ami Őhöz hasonló, ami olyan, mint Ő. Maga az örökkévaló Isten méri őhöz a mi életünket és ítél meg benne bennünket, mert a *Fiuban* az Atya lett emberré, emberi létté és világosodott meg előttünk az élet célja, rendeltetése, törvényei. Maga az isteni élet ő és aki őbenne van, az Atyában van az. A Krisztus keresztje a mi életünk isteni mérlege. „Valaki fel nem veszi a keresztet és úgy nem követ engem, *nem méltó az énhozzám.*“ *„Mégméréttél a mérlegen és hijjával találtattál.“* Valóban, a kereszt, a kereszt ellentéte mindannak, ami mi vagyunk és a mi világunk. „A Krisztus keresztje a mértéke az Isten irántunk való szeretetének, mértéke az emberi élet jelentőségének. Mértéke az Isten szerelmének. Az elmúló világegyetem harang kongásában mintha az Isten haragja szólana hozzánk; a keresztől azonban kétségtelenül az Isten szeretete szól. A kereszt szeretetet jelent.

Mértéke az emberi élet jelentőségének is. *Mérjetez mindent a kereszt-hez.* Szükségetek van sikerre? A kereszt bukás. Szükségetek van névre? A kereszt gyalázat. Mért akartok élni, hogy boldogok és vidámak legyetek? A kereszt fájdalom és szenvedés. Vagy azért akartok élni, hogy az Isten akarata legyen meg bennetek és általatok az életben és halálban? Ekkor és egyedül ekkor van bennetek a kereszt szelleme.“ (Robertson.) Isten szolgájának a fenséges szavait olvasva, látjuk, hogy mik vagyunk, s miknek kellene lennünk? A kereszt isteni mértéke halálos ítélet erre a világra! Semmi nem védheti meg többé az átkozott, vérbenfürdő világot a kereszttel szemben. „Mégmértéttel, hijjával találattát, elpusztulsz.“ Mennyivel vagyunk részei a világ e szellemének? Ennek a valódi Belzasári szellemnek, az arany-, ezüst-, érc-, vas-, fa- és kőisteneket imádó, minden szentséget megfertőztető, átkozott szellemnek? Mérjük a kereszthez magunkat és megmondja. Jaj nekünk, ha semmi sem találta bennünk azon a mérlegen abból, ami nem e világból való!

De a kereszt mértéke alatt kicsoda állhatna meg? Nem vagyunk azok, aki Ő! Kicsoda, miféle erő szabadíthat meg minket az ítélettől? Lehet azonban szeretni, imádni azt a mértéket, amelyet nem érünk el. Ha távol is vagyunk tőle: tehetjük életünk mértékévé és törekedhetünk megfelelni neki. Van bennünk egy erő, egy csodálatos hatalom, mely bizalomból, ragaszkodásból, csodálatból, szeretetből, imádatból, keserű bűnbánatból és édes reménykedésből szövődik össze s amelyet *hitnek* nevezünk. Ez a legemberibb, de a legfenségesebb erő, amely lehetővé teszi a lehetetlent. Képesé teszi a gyarló bűnös embert, hogy szívébe ölelje a tökéletest, a tisztát, az igazat: az Ő *igazi* lényegét. És akik ezzel az erővel karolják át a keresztet, azokra nézve a világ ez ítélő mértéke többé nem mond kárhóztató ítéletet. Kitárt karjaival a *Fiu keresztje* magához öleli a megfáradtakat és megterhelteket s a mi a hit nélkül elvetést jelentene, a hit által *megigazulása* lesz, az Atya végtelen *kegyelméből*. Ez a mi református keresztyén vallásunk legdrágább igazsága.

c) „*Ufarzin*“ végződik az izenet: „*elosztatott a te országod.*“ Isten elosztja azt, ami az övé. És mi ne lenne az övé a világban? Mindenünkkel Ő rendelkezik és örök törvénye az, hogy e földön mindennek osztódnia: sokasodnia, vagy szétozmlania kell. Mindennek az a végzete, hogy elosztódjék. Ez a végzete a bűnnek és az erénynek is. Isten szava mindkettőre ugyanaz, de ítélete egyikre néze halál, amásikra nézve élet. A keresztyén egyház egyik legcsodálatosabb, legmélyebb dogmája az *eredendő bűnről* szól. Mennyi támadásban részesült ez a tan! Pedig mélységesen igaz, mert azt fejezi ki, hogy *egy ember bűne milliók bűnévé válik*: „Elosztatik az Ő országa.“ Nincs az a vihártól hajtott tűzvész, amelyik gyorsabban terjedne és végzetesebben pusztí-

tana, mint a bűn. Megront egy ember által egy egész családot, egy család által egy egész községet, majd egy egész nemzetet és végre egy egész teremtett világot. Tombolt e örületesebben valaha ez a ragály mint ma? És nem láthatjuk e naponként, amint egyre-másra rántják be örvényébe a nemzeteket, országokat, hogy kimondhatatlan siralom jajongjon fel utána a földkerekségén? Rettenetes a bűn ragályos ereje künn és benn; egy lélek vagy egy ország: mindegy neki, ha beleesett, lerágja róla a húst és megörli a csontot és felissza a velőt. Csakhogy ez a sokasodás, ez az osztódás nem növekedés mégsem; szétomlás ez, rettentő pusztulás. Minél jobban dühöng a tűzvész, annál biztosabb, hogy felemészti magát. Minél örületesebben tomból a bűn, annál bizonyosabb az, hogy a saját végzetén munkálkodik. Belzasár király sorsa ez: minél több országot harácsolts össze, annál közelebb jutott ahhoz, hogy „elosztassék az ő országa“ széthulljon, megsemmisüljön. *A bűn halálra, pusztulásra van ítélve Isten által és minél jobban lázong végzete ellen, annál teljesebben betölti azt. A bűn önmagának büntetése és a kárhozat nem következménye, hanem lényege.*

„Elosztatik“ az is, ami jó, szent igaz és szép *Az isteni élet is sokasodásra van ítélve.* És ez a sokasodás *növekedés, győzelem.* És ez a győzelem épen akkor a legnagyobb, amikor a halálba megy át. A Krisztus élete a halálon át lett mindennek életévé. „Ha a földbevetett gabonamag meg nem rothad, csak egymaga marad, mondotta Ő; de ha megrothad, sok gyümölcsöt terem.“ A Krisztus élete ama menyői kenyér, melyet minél több darabra osztanak, annál több lesz, míg nem az egész világot megalégíti. Mi vagyunk azok, akik ennek az életnek részesei vagyunk, és általunk lesz ennek részesévé az egész világ. — „Elosztatott a te országod“ — szól az isteni izenet és az a lélek, amely egy földi testben, a föld egy kicsiny zugában árasztotta a menyői fényt szegényes környezetére, széttörve a testet *Szentlélekké* lesz, amely mindeneket betölt, éttet, megújít, áthat és megszentel. „Elosztatott a te országod!“ — ebben benne van a bűn megsemmisülése, és a szentlélek diadala a világ felett. Nekünk melyiket jelenti a kettő közül? Eleven sír leszünk-e, amelyben elrothadva mállik széjjel és emésztődik meg minden, vagy a szentlélek temploma leszünk-e, amelyben ünnepet ül és boldogan teljesedik meg az isteni élet? Az az élet, amelynek folyama e földön a *megszentelődés*, az örökkévalóságban pedig a *megdicsőülés!*

2., Megértettük Isten kezének titkos irását. Felvetették előttünk az élet és halál örök, végzetes kérdései. „A teremtett világ nyögve és sóhajtván várja“ a feleletet, *Mit feleljünk az Isten izenetére?*

„A királyasszony a király és az ő fő embereinek beszédei miatt beméne a lakoma házába, és szóla a királyasszony és monda: *Király, örökké élj!*“

Oh, ismerjük ezt a feleletet! Bennünk is ott van ez a király-asszony, a gonosz, léha, ördögi szív, amely örökké élteti, újjongva, vérszopó zsarnokát: a *Bünt*.

De van egy más felelet is és az így szól: „*Ugyanazon az éjszakán megöletik Belzasár, a káldeusok királya.*“ Isten izenetére csak ez lehet a felelet. Öljétek meg Belzasár királyt, a lélek zsarnokát, a bitorló, jött-ment, nagyrahizott, de szivetektől idegen *Bünt*! Le vele a trónról, a lélek isteni trónusáról, ahol csak a Krisztus ülhet! Mossa el a fájaldalmak vére, a bűnbánat könye, a munka verejtéke a bűn uralmának szentes nyomait, lobbanjon fel az arany gyertyatartóban a hit, a szeretet és a reménység tiszta lángja, égjenek a palota meszelt falán tündöklő betűkkel a megfejtett izenet drága betűi: „Ujjászültelek. Megváltottalak. Megszentelek. Megdicsőítlek. Ámen.“

M. S.

2. Egyenesség.

„Szeretted az igazságot, gyűlölted a hamisságot, azért felkent téged az Isten, a te Istened öröm olajával a többi társaid felett.“

Zsidó 1 : 9.

Egészen meglep bennünket ez a vers, itt ebben a részben, ahol az író az ószövetség legmélyebb kijelentéseit alkalmazza Jézusra, hogy bebizonyítsa vele azt, hogy amit örök idők óta remélt az ember, amire eljutott, amit elért, mind Jézusban találja a maga teljességét és erejét. Elmondja, hogyan tette Isten mindennek örökösévé, ültette a maga jobbára, hogyan helyezte fölé az angyaloknak, és mikor oda jut, hogy megmondja, mindez miért történt, akkor idézi a 45. zsoltár egyik versét, azét a zsoltárét, mely egy himnusz Salamon király menyegzőjére: „Szeretted az igazságot, gyűlölted a hamisságot, azért kent fel téged az Isten öröm olajával társaid fölött.“

Szeretni az igazságot és gyűlölni azt ami rossz, kell-e ehez valami magasabb szentség? Nem ezt tesszük-e mindnyájan, akik járunk a világban, hogy küzdünk a jóért a rossz ellen? Mindemellett van valami mély és komoly értelme ezeknek a szavaknak. Rögtön észrevesszük őket, mihelyt komolyan tesszük föl magunknak a következő kérdéseket: Szeretjük-e az igazságot akkor is, ha az másokban van? Hányszor tapasztaljuk az életben, hogy vannak embertársaink, akik nekünk állandóan útunkban állanak. Már az iskolában volt valaki, akit nem szenvedhettünk. Talán együtt küzdöttünk az elsőségért, talán valami jelentéktelen nézeteltérés bontotta föl vele az addig föntálott jó barátságot, talán szebb ruhája volt mint nekünk, tehetségesebb volt mint mi. És hogy zúdult föl szívünkben a bűnös öröm, ha megszegyenülni láttuk. És sajnos, az ilyen kísértésektől ma sem menekülhetünk. Nekünk fáj,

bennünket éget az a siker, ami másnak jut osztályrészsül, valami kinzó és hatalmas fájdalom az, mikor annak sikerül valami és nekünk nem. Aztán figyeljük csak meg az ilyen, közlünk kiváló ismerőseinket, ha valami bánat, csalódás éri őket, vagy épen szégyen. Milyen állatias öröm az, ami bennünket ilyenkor elfog. Szeretni az igazságot, ami másokban van, nem örülni a hamisságnak, mint Pál mondja a szeretetről, bátorítani és kézenfogni azokat, akik gyöngék a jóban, ha kitesszük is magunkat a veszedelemnek, hogy túlhaladnak bennünket, milyen kicsiny dolog ez, és mégis milyen önfeláldozó, nagy szeretete az igazságnak szükséges hozzá.

Aztán gyűlöljük-e a hamisságot, ami bennünk van? Azt elhiszem, másban tudjuk gyűlölni, óh emésztően, megsemmisítően tudjuk gyűlölni, de magunkban? Nem követünk-e el mindent, hogy apró hibáinkat mint kedvességeket tüntessük föl? Milyen mesterien tudjuk elfödözni azokat, melyekből nem olyannak tünénk fel, mint akarunk. El tudjuk fátyolozni magunkat, hogy vizsgáló szemek ne tekinthessenek le a lelkünk mélyére és ne láthassák meg, milyenek vagyunk igazán. Komoly kérdések ezek, s jó lenne, ha foglalkoznánk velük.

„Szeretni az igazságot, gyűlölni a hamisságot!” Valamikor kételkedve, gúnyolódva kérdezte Pilátus valakitől, aki előtte állt: „micsoda az igazság?” És azóta, és azelőtt, századokról századokra kereste az emberiség az igazságot. Háborúk értek háborukat, az igazság nevében, és akik az igazságot hirdették, most az emberiség hőseinek Pantheonjában vannak. De az igazságot még nem találta meg senki. Miért? Mert az igazság minden lélekben más és más. Egy tudós vizsgálja távcsövével a világegyetemet. Megtalálja a törvényeket, melyek forgását szabályozzák és tudja, hogy ezek nélkül összeomlanék, megsemmisülne az egész. Ez annak a tudósnak igazsága, mely a világegyetem alapja. Egy államférfi vezet biztos kézzel egy ország sorsát. Megszabta az utat, melyen haladni kell, tudja, ha egy hajszálnyira eltérne tőle, lelkiismerete ellen cselekednének. Ez az államférfi igazsága. És így van minden étellel. Isten megadta a te életed törvényeit a lelkiismeretedben. Ez a te életed igazsága. Egyikünket vezet a mindennapi munka medrében, mást nagy felelősségek elé állít, és ennek az életnek az igazsága az, ha felveszi a harcot, elviseli a felelősséget úgy, mint reá van bízva. Azután vannak olyanok, akiket a siralmak völgyén vezet át. Akiknek hatalmas és nehéz az életük, akiket betegágy mellé ültet, koporsók mellé állít. Mi egy ilyen élet igazsága? Nem az, hogy kikerülje őket, hanem, hogy keresztül menjen rajtuk, hogy amint Jézus mondta, a megálzkodásban is betöltse tisztének minden igazságát.

És az életnek ezekre a komoly problémáira épen itt a felelet. Az eredeti szövegben ez a szó, hogy igazság nem valami nagy dolgot jelent, amilyet mi értünk alatta, hanem jelenti az egyenes utat, mint a hamisság

azt, ha kerülő utakon jár valaki. Nekünk aligha lesz alkalmunk az életben sikra szállani egy tudományos, vagy erkölcsi igazság védelmére. Minden, amit tehetünk, ami jelentéktelen életünkben az, hogy megmaradunk az egyenős úton, szembe állunk őszintén és komolyan, de nem elkeseredve, vagy kétségbeesve azokkal a feladatokkal, kétségekkel és félelmekkel, amelyek útunkban szembe jönnek ránk. Eltűnjük nyugodtan, hogy körülöttünk kavargjon a világ, mi maradunk nyugodtan, nem tekintve jobbra és balra. Valami megragadó van abban, ha látjuk az életben, hogy olvasunk egy emberről, aki körül ott van egy boszorkányforrataga a véleményeknek, aki körül mindenki áztatja a másikat, és ez az ember ott áll a kerülő úton járó emberek között, és halad előre. Mint a napot sokszor elhomályosítják a fellegek, de azért halad a maga útján, és ha szél elűzte a felhőket, reánk ragyog a maga éltető, meleg súgarával.

Most mi történik, ha így próbáljuk megjárni az életet? Az, hogy ami szerény, kis körben leélt életünk, amely olyan jelentéktelennek látszott azelőtt, egyszerre megerősödik és fölmagasztosul. Minél többször zúgtak el melettünk az élet viharai, annál szilárdabban tudunk megállni közöttük. Minél tovább haladunk az egyenes úton, annál könnyebb lesz megmaradni rajta. A Jézus életének ép ez a meglepő tanúsága számunkra, s épen ez az, amiért a zsidókhöz írt levél írója ezt az ótestamentomi verset idézi. Jézus körül ott van egy egész világ, mely nem tudja merre kanyar. A család, kanzsi fárizeusok, a szegény, elámitott nép, aztán a tanítványok értelmetlen serege. És mi a Jézus életének az igazsága? Az, hogy megmaradt az egyenes útra, hogy megvetette a hatalomvágy, dicsőség kísértéseit, melyek kerülő utakra akarták vezetni. Hogy végigjárta ezt az egyenes utat, és nem tért le róla akkor sem, mikor látta, hogy annak a végén kereszt vár reá. Így lesz a mi utunk is. Vezet át nagy próbáin az életnek, de avval, hogy megmaradunk a helyes úton, jártabbá tesszük azt mások számára. Szerettük az egyenes utat, gyűlöltük az álutakat, és felkent lsten bennünket, öröm olajával. Így lesz minden lépés könnyebb. és minden lépésen halljuk a Jézus szavát: „e világon nyomoruságtok lesz, de bizzatok, én meggyőztem a világot!”

I. L.

3. Áhitat és munka.

„Mit álltok itt, nézván a menybe?”

Csel. 1:11.

Talán nincs megragadóbb dolog, mintha egy kolostor falai közé lépünk. Teljes csönd vesz körül, a cellákból semmi nesze az életnek, imádkozó elmerült alakok, csak az olvasó szeméinek a csörrenése mutatja, hogy akik itt vannak — élnek. Az ölnyi vastag falak ezt az áhí-

tatba, imádságba mélyedt embercsoportot elzárják a nyüzsgő, zajongó világból, az imádság kiemeli őket a hétköznapiok küzdelmeiből, nyomorából. Mintha az egész kolostor egy kőbe vágott alakja lenne az áhítatos csöndnek.

Az életnek egy-egy pillanatában úgy megkap bennünket is az áhítat hangulata. Különösen, ha azokra gondolunk, amelyek elmúltak. Félhomályos, csöndes estén elmerengünk a múlt emlékein, elébünk lépnek alakjai, megtestesülnek vágyai, gyermekkorunk egy-egy kimagasló eseménye felújul a lelkünkben. Aztán a boldogság áhítata, mely a családi körben, egyetértés, szeretet pillanataiban szállt ránk. Ilyenkor azt mondják, angyal repült el fölöttünk, mert az áhítat mindig Isten jelenlétét mutatja. Kit nem ragadott meg életében valami nagy cél, amikor nagyra hívatta látta magát. A lelke átízzott a szent ügytől. Ilyet érezhetett Éva :

úgy tetszik, mintha álomban feküdném.
A rezge hangon messze multba szállnék,
hol nagy, s nemes volt lelkem hívása.

Aztán a legszentebb, legnagyobb áhítat, az imádságé. Isten házának a kapcsolata, mely egybeforraszt minden szívet. Ilyenkor elfeledkezünk magunkról, mindenről, ami mástól elválaszt bennünket, csak az áhítatnak, az imádságnak élünk.

De ez csak egyik fele az életnek. Nekünk el kell hagynunk a kolostort, hogy a világba lépjünk. Így mehettek hajdan a tanítványok az olajfák hegyéről a viharai, veszélyekkel fenyegető Jeruzsálembe. A merengés szent, de mi itt a földön élünk, s nem szakadhatunk el tőle. A tanítványokra vártak a megpróbáltatás ezrei, üldöztetések, sanyargatások, és nekik menniök kellett. Megyünk mi is. Visszasírva az áhítat óráit, rettegve a munkától, amely ránk vár, megrettenve az első akadályoktól, leroskadva a nehézségek alatt, végre megsemmisülve, megtört lélekkel, ha a küldés igazi órái eljönnek. Pedig milyen könnyű lenne vinni magunkkal egy sugarat abból a fényárból, mely az áhítat óráin elborítja a lelkünket. A mindennapi munka pihenőin tán egy rövid percig, de fölemelkedni és visszagondolni arra a szent csöndre, mely akkor körülvett. Folytonosan szem előtt tartani azt a sugarat, mely előttünk halad. Nyítván tartani az ablakot, mely a menny felé szolgál.

Ha így tesszük, egy nagy tapasztalattal is fogunk találkozni. Mennél tovább haladunk, a munka terhe nem súlyosabb, hanem könnyebb lesz a vállainkon. Az első győzelem, az első föltekintés, az első pihenő után mindig ujabban és erősebben kelünk fel. És ha így haladunk, mind könnyebb, kedvesebb lesz az élet. Nyomról-nyomra jön az áldozócsü-törtök után a pünköszt, jön a vigasztaló, aki ebben a munkában megerősít, fölemel. És mikor végig jártuk ezt az életet, az utolsó munka, az utolsó nap, óra, perc, már pehelykönnyűséggel száll le a vállainkról, s mi emelkedünk segítségükkel fel, Isten felé.

GYÜLEKEZETI MUNKA.

PÁSZTORKODÁS.

BELMISSZIÓ.

A sebesültek lelkivilága.

... Ezekben fekszik vala betegeknek, vakoknak, sántáknak, megszáradott embereknek nagy sokaságok, kik várják vala a víznek megmozdulását. (Ján. ev. 5 r. 3 v.) A Bethesda-tó környékének ez a szemléltető leírása tolul fel mindegyre azok előtt, akik a háboru sebesülteinek lelkigondozásával foglalkoznak. A „Hinterland“-ban működő tábori lelkészek munkásságának ez a főszíntere. A csapatok legénysége olyan nehezen hozzáférhető anyag, hogy itt meg kell elégedni a rendszeres vasárnapi igehirdetéssel és a katonaságotthonokban kínálkozó érintkezéssel. Különleges alkalmak (menetzászlóalj indulása és úrvacsora vétele vagy eskütétel) szintén alkalmat nyújtanak egy-egy evangéliumi igazságnak a lelkekbe vésésére, de hát ezek is olyan szórványosan fordulnak elő, hogy a szó igazi értelmében vett pásztori munkáról alig lehet itt szó. A katonatemetéseken történő igehirdetés pedig már legtöbbször a fájdalomtól roskadozó gyászolók vigasztalására, Isten akaratával való kibékítésére szolgál. Így a tábori lelkésznek főfeladata ez lesz: a sebesültek evangélizálása. Vagyis más szavakkal: életetet, erőt önteni azokba a kishitű, csüggeteg lelkekbe, akik a háboru csapását legközvetlenebbül tapasztalják, az evangélium segítségével. Hiszen ez Istennek ereje, tehát egy kiapadhatatlan erőforrás, minden hívőnek idvességére.

Járván a sebesültek szomorú világában, az emberi lélek érzésvilágának olyan gazdag változatosságával találkozunk, hogy azt rendszerezni alig lehet. Hogy egy divatos hasonlatot használjak, a háboru, ez a nagy zeneművész az előtte álló zongorán a legkülönbözőbb hangokat üti meg s azokból a legeltérőbb akkordokat, futamokat formálja. Világos, hogy egészen más impressziókkal tér vissza egy intelligens, tanult elme a harcterről, mint a nép egyszerű gyermeke, egészen más a könnyű sebesültnak, vagy a gyógyíthatatlan betegnek, mint a rokkantnak a gondolkozása, másképpen itéli meg a világot egy szakszervezetben nevelt városi munkás, mint egy, a vallásos tradíció meleg ágyából kikerült lélek. S amíg a beszélgetés közben, a taglejtés vagy a hang, a tekintet útján lassan-lassan kialakul előttünk az előttünk levő ember belső tartalma,

a sebesült lelke, sokszor elfogja az embert az aggodalom : vajjon képes leszek-e az ezen mutatkozó defektusokat elenyésztetni, meggyógyítani, a háború vihara által megtépett, sokszor ősemberi durvaságba vissza-súlyedni készülő lelket elváltoztatni a „mennyei polgárok“ dicsőséges ábrázatára? Fő az, hogy sohasem bizonyos séma szerint kezeljük a beteget, hanem a benne felismert egyéni sajátosságok alapján s ha így keressük számára gyógyírt az evangéliumban, akkor meg is fogjuk találni azt. Nincsen az a bonyolult életsors, vagy gondolkozás, amelyik számára a bibliában megoldás ne kínálkoznék. Különös, a természeti gondolkodás előtt sokszor érthetetlen világ a Jézus világa, de akiben van bátorság ebben építeni fel az ő életfelfogását, annak számára megoldódnak a leggyötrőbb kételyek, a legfájdalmasabb kérdések.

Mikor elmondok egy pár tapasztalatot, amit a sebesültekkel való, állandó foglalkozás közben az őik gondolkozásukról szereztem, nem szeretném, ha bárki is egyszerű lélektani tanulmányt várna tőlem, ami nagyon aktuális és érdekes, de ami mégis mi tőlünk meglehetősen messze áll. A kórágyon gyötrődő sebesültek igen sokszor a mi saját problémáinkat vetik fel, azokra várnak feleletet s e kérdések elől senkinek válasz nélkül kitérni nem lehet.

Itt van mindjárt a legősibb és a nagy világ előtt még mindig megoldatlanul álló probléma: a szenvedés problémája. Hogy is mondja Pál apostol? „A keresztről való tudomány boldonság.“ Hányszor jutott eszembe ez, amikor feleletet keres sok sebesült erre a kérdésre: miért van a háború, miért szenvedek én, miért lettem én nyomorék, miért éheznek a családom, ha — van Isten? Fiatal, bécsi diák fekszik egy zárda kórház beteg ágyán. A rendes, bevezető szavak, ismerkedés után, szinte szégyenkezve, bátortalanul kér, hogy adjanak neki választ egy pár, őt nyugtalanító kérdésre. Mikor látja készségemet ezt kérdi:

— Hogy állunk ezzel a háborúval? Hogy egyezhető ez össze Isten szeretetteljes akaratával? Nem ellenkezik-e az evangélium szellemével, ha fegyvert fogunk? Engem oda künn is nagyon sokszor nyugtalanítottak ezek a kérdések és úgy szeretnék reájuk megnyugtató feleletet kapni.

— Ezek bizony nehéz kérdések — feleltem — de nem megoldhatatlanok. Az egész háborút a jogos önvédelem szempontjából kell nézni. Isten a világot nem úgy teremtette, hogy abban semmi bűn ne legyen, hanem alávettette a fejlődés törvényének. Gondoljunk csak a mezőben elvetett mag hasonlatára. Ha ő egy fejlődő világba állított bele minket, nekünk az emberi gonosszággal számolni kell. Nem engedhetjük, hogy az elpusztítsa mindazt, aminek a megőrzését Isten reánk bízta. Ha már, mint egyének, nem kerülhetjük ki a háborút, meg kell abban állanunk helyünket.

— De én úgy érzem, — hangzik az ellenvetés — hogy a fejlődés

törvényében nem szabad nekünk olyan vakon hinni és nekünk, mint szabad embereknek inkább fel kellene áldoznunk magunkat, mint valamit a lelkiismeret ellen cseledni.

— Akár hiszünk a fejlődésben, akár nem — feleltem — ez megvan és ezt a véges világból kivenni nem lehet. S ha egyszer rajtunk kívül álló okokból háboru van, nehéz szívvel bár, de viselni kell a fegyvert. Az én lelkiismeretem kedves nyugalmaért nem áldozhatom fel az ártatlan nőt és gyermeket. Nem mondja-e Pál apostól is: Kivánnék, én a Krisztustól elszakasztott *átok* lenni az *én atyámfiaért*, kik nékem test szerint rokonaim? (Rom. 9. r. 3. v.)

Egy másik eset. Itt is intelligens elmével állunk szemben. Hegedűművész, ki rajong a modern irodalomért, sőt a modern thologiáért is. Jathot és Maurenbrechert olvassa. Látogatásom előtt pár perccel éppen ezek miatt tűzött össze a katolikus pappal.

Remélem mondja nekem, hogy lelkész úr nem olyan elfogult, mint a kollégája. Vagy ön is azt hirdeti, hogy Isten büntetésből, haragból bocsátotta reánk ezt a háborút?

— Oh dehogya, tiltakoztam. Mi az evangélium alapján állunk. Ott pedig ez van megírva: Mert úgy *szerette* Isten e világot, hogy az ő egyetlen egyszülött fiát adta, hogy minden valaki hiszen ő benne el ne vesszen, hanem örök életet vegyen. A mi velünk történik, az mind az ő szeretetéből van és egész bizonyosan jó vége lesz.

Vagy ugyanez a jelenet kemény hágnemben. Egy természetes, izmos, magyarországi származású, de jelenleg Bécsben élő vasúti munkás áll előttünk. Harctéren még nem is volt, valami kisebb fajta karsérülése van és mégis tele van panasszal, váddal.

— Nem lesz vége kérem ennek soha, fakad ki elkeseredetten, mikor vigasztalom. Vagy miért nem tesz Isten csodát és miért nem veti végét a háborúnak? Most kellene, hogy megmutassa az ő jóságát. Családom az állami segítség mellett nyomorog, én pedig nem segíthetek rajta.

— Az Isten az Úr Jézus kedvéért sem tett meg mindent, feleltem, és őt sem kímélte meg a legkinosabb haláltól, Mindenkinek, aki e világon van, szenvedni kell, csak az a különbség, hogy az emberek egy része türelmetlen, hitetlen és folyton zúgolódik, a másik része pedig megnyugszik Isten akaratán és bizik az ő jóságában.

Emberünk haragra lobban s az ágyra dobja a pénztárcáját e szavakkal:

— Ez az én bizodalمام, kérem! Ha ez tele van, akkor van élet, boldogság, öröm, ha pedig üres, akkor szerencsétlen vagyok.

Az ilyen esetben vitatkozni nem lehet, ez csak olaj volna a tűzre. Segíteni úgy sem tudunk az ő földi nyomorúságain, nem marad más hátra, mint a komoly, határozott vallástétel.

— Az Isten nem törődik azzal, hogy magának tetszik-e benne bízni vagy nem. Ő az ő ellenségeit is megtudja győzni az ő szeretetéről, még ha olyan kemény szívek is. A családját és magát sem fogja elhagyni, ez egészen bizonyos dolog. Magának pedig csak ennyit mondhatok: vagy hiszen a Jézus Krisztusban és elhordoz minden földi nyomorúságot az ő hitével, türelmével és reménységével, vagy pedig nem hiszen, s akkor boldogtalan lesz mindig, még ha a pénztárcája néhanéha tele lesz is.

Egész külön figyelmet érdemelnek a rokkantak, akik egész kórházakat töltenek meg. Az ember szinte röstellkedve jár köztük, hogy még neki az összes testrészei megvannak s szinte fáj, mikor egy-egy szobájukba belépve, a szokásos tiszteletadásra iparkodnak felegyenedni. Minden szomorú érzés mellett is egy kellemes meglepetés éri köztük az embert. Távolról sem azok az összetört lelkű, kétségbeesett emberek ezek, akiknek a nagy világ gondolja őket. Kétségtelenül érzik, hogy mit vesztek és nyomorékságuk tudata, mint valami tenger mélyén dúló vihar, ott él a lelkük mélyén és felvet egy-egy panaszt, keserű sóhajtást. Egy ifjú, komárommegyei amputált hadnagy beszélt, hogy a narkozisból való ébredése után sokáig nem mert a csonka lábához nyúlni, annyira félt meggyőződni a fájdalmas valóságról. Mikor végre mégis odanyúlt s érezte, hogy bal lába hiányzik, csöndesen sírni kezdett és könnyeivel öntözte egész éjszakán át a párnáját. De az első szomorú napok után, nemsokára ismét összeszedik magukat, különösen, ha csupa részvétekből valaki folyton nem sajnálkozik felettük. Ezt a lelki regenerálódást két okból is lehet magyarázni. Az egyik az, hogy az amputált gondolatvilága megszabadul — igaz, hogy túl radikális úton — egy bénító, lenyűgöző fájdalom borzasztó érzése alól. A rancsolt láb vagy kar oda van, helyette ott maradt egy rendesen begyógyulni készülő seb, az elvjselhetetlen láz alább hagy vagy megszűnik, a vérkeringés rendesen kezd működni, étvágy, rendes álom visszatér. Mindezek a testi élet körébe tartozó körülmények éreztetik jótékony hatásukat a lelki élet terén is. A másik körülmény pedig az élet biztonságának érzése. A harctéren volt, majd pedig a műtő asztalra kerülő sebesült végig szenvedte a halálveszedelem érzéseinek a legkülönbözőbb skáláját és most egyszerre érzi, hogy ezeken — ha drága áron is — egyszerűsmindenkorra túl van. Kétségkedő lelkük megnyugszik ezen a gondolaton. Itt van az igénytelenség legnagyobb, mondhatjuk: animális foka: az ember örül a puszta létezésének.

Természetesen, ha akarja az illető, ha nem, előbb-utóbb felvetődik a kérdés: mit kezdjek már most ezzel az étellel? Mit ér nekem ez a megcsonkított szervezetben folytatandó élet? A lét, a valóság gondolatáról így megy át a lélek ösztönszerűleg az értékek világába. És ilyenkor áll elő a legfájdalmasabb gondolat, ha tudniillik a testi élet

teljességét, az összes szervek meglétét tekintjük a legfőbb értéknek. Az emberek átlaga így gondolkozik s ezért előttük minden béna, rokkant elnevezése : koldus. Ebben a kifejezésben benne van a társadalom megvetése, az ők ügyefogyottságuk, másokra szorultságuk, egész keserves jövődjük. Az egyik tisztí kórházban dúsgazdag, fiatal ulánus hadnagy panaszkodik amiatt, hogy őt most Isten teljesen elhagyta, neki az életben semmi öröme nincs már többé, mert féllábbal nem tud semmi sportot űzni, sem lovagolni, sem korcsolyázni, sem tenniszezni, amik pedig eddig neki legnagyobb szórakozásai voltak. De hát én Istenem — teszem fel előtte a kérdést — az ember csak ezekért él? Éppen ezekben a napokban hallottam Joh. Müller előadását az élet céljáról, volt hát anyagom, amivel ezt a bibliai igazságot illusztráljam : aki elveszti életét én érettem, megtalálja azt. Felmutattam előtte, hogy az egyetlen igazi öröm a másokért hozott áldozat s azzal a jóleső érzéssel, hogy én — bármilyen áron is — másokkal jót tettem, nem ér fel a világnak semmi boldogsága. Ezt az örömet pedig megtalálhatja mindenki, aki másokért, testi fogyatkozásai mellett is, áldozni, munkálkodni tud és akar. E mellett pedig kínálkozik az életnek annyi kedves öröme, amiért még mindig hálát adhatunk Istennek. Egy amputált magyar altiszt szintén keserűen sóhajt fel : annyiszor megmenekültem és most mégis koldus lettem. Nem, — feleltem — még nem lett koldus. Koldus csak az, aki nem akar dolgozni és egészen mások kegyelméből akarja fenntartani magát. Ez a lelki bēnaság az igazi bēnaság. Egykönnyen azért nem szokik hozzá a lélek ezekhez a gondolatokhoz. A testi élet hálójába úgy bele van fonódva, hogy egy ilyen nagy lecke után sem tud megszabadulni az endāmonismus hétköznapi igazságaitól és hozzászokni az ideālizmus tiszta, éles levegőjéhez. Nagyon jót tesz nekik, ha nemcsak elméletileg, de gyakorlati példákkal is segíti őket az ember. Egy-egy művétagokkal ellátott ember egyes pródúkción a járásban, lépcsőn való szaladgálásban, írásban, munkában egész felfrissítőleg hatnak egy-egy ilyen kórházban. Vagy ha elmondom nekik, hogy egyházközségemben már négy rokkant katona is hazatért, akik nemcsak a maguk gazdaságát vezetik a régi ügyességgel és buzgalommal, hanem még a kiterjedt rokonságét is, mindjárt földerül az arcuk.

Fájdalom, arra is van példa, hogy a lélek nem tud vagy nem is akar a bēnaság lenyűgöző érzése alól megszabadulni és teljes tétlenségre ítéli magát. Így keresett fel egy volt sebesültem többször is levélben, hogy juttassam őt ruházathoz, anyagi segítséghez, mert otthon nem igen van miből élnie. A rokkant iskolába pedig, amelyiket ajánlottam neki, — mint írja — nincsen még kedve felvételni magát. Volt dolgom már kéregető rokkanttal is, aki a rokkantak számára itt felállított munkasközvetítő iroda ajánlatát nem akarta igénybevenni, hanem inkább választotta a kényelmes koldulás mesterségét. Ezek a háboru

igazi áldozatai, akik fölött leginkább lehet sajnálkozni. Szerencsére nincsenek sokan. A legnagyobb percent azért ismét élni, munkálkodni akar. — Én nem hagyom magam kifizettetni pár száz korona rokkant segéllyel, — mondja egy bécsi munkás. Tegyenek ismét munkaképessé, nyújtsanak alkalmat arra, hogy fenntarthassam magamat és családomat, akkor aztán gondoskodtak rólam. Egész helyes gondolkozás és jogos igény, amely méltán várhatja a kielégítését.

A háboru isteni tényezője mellett felmerül aztán a legtöbb sebesült előtt a véges tényezők kérdése is. Nemcsak azt kérdik, hogy *miért*, hanem hogy *kikért* is szenvedek. És itt meg kell állapítani, hogy a szocializmusnak sikerült azt a dogmát, hogy minden világesemény gazdasági tényezők méhéből születik, népszerűvé és általánossá tenni. Ma már az egyszerű földműves osztályhoz tartozó közlegény ajkáról is gyakran lehet hallani a vádat, hogy a háboru áldozatai tulajdonképpen a nagy tőke áldozatai. Anglia nagyhatalmi törekvését és Amerika munició gyárosainak a képmutatását annyiszor ostromozta a napi sajtó, hogy a köztudatba teljesen átment a felfogás: a háboru csak pár ember vagyoni érdekeiért folyik. Most természetesen nem lehet kitérni arra, hogy ez a felfogás milyen egyoldalú és hogy a gazdasági körülmények mellett, amint a sebesülteknek sokszor hangoztatom, milyen hatalmas szerepe van a mai események felidézésében a nemzetiségi eszmének, annyi azonban bizonyos, hogy a sebesülteknek a világnak ezzel az oldalával számolni kell. Soha jobb alkalom nem kínálkozott arra, hogy feltárjuk az egyes lelkek előtt, hová vezet a pénznek, a Mammonnak az imádása és hogy, amint egyik német élclap találó rajza mutatja, képes egy ország az emberi koponyák tömegéből fedezéket készíteni. csak hogy abban a kedves, drága pénzeszacskóját biztonságba helyezhesse. Igaz, hogy a harctérről visszatérő sebesült itthon is lát olyan jelenségeket, amik ezt a kérdést ébresztik fel benne: hát érdemes volt-e nekem ezért a könnyelmű, élvezethajhászó, háborus nyereség után szaladgáló tömegért sebet kapni, magamat életveszedelemnek kiténni? És bármilyen egoista színezetű is ez a gondolkozás, nem tagadhatjuk meg, hogy van némi jogosultsága. A harctéren küzdő elé úgy állították a haza képét, mint egy szentségét, amit még gonosz gondolattal sem szabad illetni. Itthon pedig eléje tárul az a sok gyarlóság, ami a földi viszonyokhoz, az állam élet megnyilvánulásához hozzá tapad. A feladat itt az lesz, hogy a haza ideális fogalma iránti szeretetet ébresszük fel a csalódott lélekben. Azt a szeretetet, amelyiket a gyermek érez az ő szülőjével szemben, kinek látja a gyarlóságait is, de azt a gyermek szerető tekintetével nézi és még mindig talál benne valami értékest, örökkévalót. Hát én az uzsorások kedvéért áldoztam fel az életemet? — fakad ki egyik, másik sebesült. Oh, a viláért sem — mondom, hiszen az ország nagy része nem uzsorásokból, hanem csön-

des földművesekből, egyszerű munkásokból, hivatalnokokból, nőkből és gyermekekből áll, akikért még érdemes az életünket kockára tenni.

Ez a háboru különben annyi meglepetéssel szolgált, hogy a hazafias érzés a legkülönbözőbb irányokba terelődött. Nemzetekkel küzdünk együtt, akiket évszázadokon keresztül ellenségünknek tekintettünk, olyanokkal kerültünk ellentétbe, akikről eddig a legnagyobb elismerés és elragadtatás hangján beszéltünk. Így aztán nem lehet csodálkozni, ha a nemzeti öntudat nem lobog olyan magas lánggal, mint pld. egy-egy szabadságharc idején és a sebesültek gondolat világában sem játszik ez olyan nagy szerepet. Amint egy zászlós mondotta nekem, a magyar katona nem annyira a hazáért küzd most, mint a magyarság becsületéért. Nemzeti érzése, amit eddig a többféle nemzetekkel való ellentét határozott meg, most össze van kúszálódva, csak az a tudat él még benne, hogy mint magyarnak és férfinak meg kell állania a helyét becsülettel. Mihelyt azonban azok a kötelességek, amik ebből az érzésből származnak, háttérbe szorulnak, ellanyhul a nemzeti érzés is. Úgy tekinti a harctérre való emlékezései közben, az ellenséges katonát, mint ugyanannak a szomorú végzetnek az áldozatait, amelynek a terhe alatt ő is és az egész világ szenved. Az ellenségnek a harctéren szokásos szidalmazása eltűnik az ajkáról s valami általános, mindenkinek megbocsátó szeretet foglalja el a lelkét. Intelligensebb betegeknél ez a jelenség abban mutatkozik, hogy sokszor megtagadják a nemzeti kultúra létjogosultságát, amint azt egy századostól halottam, egyszerűbb lelkeknél pedig az általános leszerelés utáni vágyban. Az „egy akol“ ideálja lebeg szenvedő lelkük előtt, ha még nem is látják, hogy ezt az „egy pásztor“ nélkül megvalósítani nem lehet. A keresztyénség alapgondolatának az internacionális elemei kell, hogy a sebesültek lelkét itt megragadják s előkészítsék egy békés, megújhodott Európa méltó birtokbavételére. Sohasem mulasztom el mindegyre eléjük állítani azt az érdekes tünetet, hogy a világ épen a legegyszerűbb és legkézzelfoghatóbb igazságokat, isteni parancsolatokat, illetve azoknak hírdetőit üldözte, tagadta meg és futott helyettük a maga alkotta hazugságok után. A felebaráti szeretet egyszerű, érthető, elfogadható parancsa helyett trónjára ültette és szentesítette a nemzeti hiúság és hódításvágy ideáljait. Ezek mellett természetesen meg kell mutatnunk nekik azt is, hogy milyen kincsünk van a nemzeti kultúrában, nyelvben, intézményekben, erkölcsökben és hogy minden általános ember szeretetük mellett is méltók ezek arra, hogy mások támadása ellen védelmezzük.

A nemzet és a haza gondolata mellett más kvietivumról is kell gondoskodnunk. Mi nemcsak egy földi országért szenvedünk, hanem egy mennyeiért is, amelyiknek a megvalósulását úgy magunkban, mint a világban építeniünk kell. Ennek pedig alapköve a kereszt, a szenvedés. Örömmel állapíthatom meg, hogy nagyon sok betegnek, sebesültnek

szolgál megnyugvásául ez az egyszerű igazság: Jézus is szenvedett. Az ő türelmével, hitével, alázatosságával éppen jelenlétében bátorította egyik vidéki alsó-ausztriai kórház betegeit egy *katholikus* honfitársunk. Igaz, hogy az egyik ezt az ellenvetést tette:

— Az én szenvedésem mégis nagyobb, mert ő csak rövid ideig volt a kereszten, én pedig már évek óta sorvadok, gyöngülök.

— De azért mégis más volt az ő helyzete, szoltam közbe. Ellene fordult az egész világ, mindenki, még az ő tanítványai is elhagyták őt, míg magát, kedves barátom, ide hozták a kórházba, gondozzák, ápolják, fájdmát enyhítik. Más az ő sorsa és más a miénk.

Az ő példája azonban nemcsak kibékítő, megnyugtató, hanem célt mutató is. Hányszor kell reá mutatnunk arra, hogy a mostani fájdmak éppen mint a Krisztusé, üdvösségesek lesznek a mi utódainkra nézve, mert ők a mi sebeink, vérünk hullása árán fogják a tartós béke áldásait élvezni. Inkább szenvedjükk hát el mi magunk mindent, minthogy az ők számukra ismét elől kezdődjék a háborúságok iszonyatossága.

De meg van a kereszthordozásnak az egyéni haszna is. Sokszor igazán kicsinyes panaszokkal állanak elő sebesültjeink, betegeink.

— Kérem, így szól az egyik, én mikor bevonultam, 70 kilogramm voltam, most pedig alig vagyok 50-en felül.

— Nagy birtokot vettem haszonbérbe, mondja a másik, de a mostani nehéz viszonyok közt nem tudom jövedelmeztetni, s a haszonbért mégis meg kell adnom. Én vesztettem a legtöbbet a háboru alatt.

Az ilyen gondolkozásmóddal szemben kiemeljük azt a belső, lelki meggazdagodást, amivel minden keresztyén nevelésben részesített bajtársunk a harctérről visszatér. Nemcsak a kegyes szólamokból, de minden tünetből arra lehet következtetni, hogy a halál-veszedelem örvényeiből megmenekült lélek kiválóan hajlandó a mélyebb buzgóságra. Láttam egy törökszentmiklósi földművest, akik könnyek közt beszélte el, hogy az itthoni békés viszonyok láttára milyen fájdalom, bünbánat fogta el a lelkét a harctéren folytatott kegyetlen, dúrva, elvadult élete miatt. Ültem sokszor egy hajduszoboszlói hívünk beteg ágya mellett, akiből a háboru és a tartós betegség komoly bibliaolvasót csinált s aki örömtől csillogó szemmel beszélte el, hogy otthon jártakor a kis fia ennek a zsoldárnak az ismeretével lepte meg:

Az Isten ami reménységünk

Midőn reánk tör ellenségünk . . .

Voltam több haldóklónak, egyszerű székely ifjúnak, erdélyi szász, vagy bukovinai evangélikus földművesnek a halálos ágyánál, akik nagy, erős hittel tettek vallomást az Istennek a halálban remélt nagy szeretetéről, az örök élet bizonyosságáról. Minden túlzás nélkül oda merném ezeknek a sírkövére íratni a szent ígét: *Ama nemes harcot én megharcoltam, . . . a hitet megtartottam.* (II. Tim. 4 r. 7 v.)

Mindenesetre nagyon sokat számít az, hogy ki mit *visz* már magával a harctérre, tűzben kiolvasztható anyagot-e vagy csak salakkal, bűnnel megrakott lelket. Van olyan katonánk is, aki semmi egyebet nem tanul ott, mint könnyelműséget, egyik napról a másikra élést, szájhösködést és — kártyázást. A fizikai létért folytatott mindennapi küzdelem reá szoktatja arra, hogy a testi élet kérdéseit tekintse a legfontosabbaknak és gondolata alig emelkedik túl ezeken a pogány kérdéseken: mit együnk, mit igyunk, mivel ruházkodjunk? A lelkiismeret és élethivatás nagy kérdéseit pedig elhallgattatják a szerencse játékkal. — Csak gondúzőnek vesszük elő, csak szórakozásból játszunk — szokták mondogatni, és mégis sokszor tapasztaljuk, hogy e mentegetőzések mögött egy munkától elszokott, szánalomra méltó lélek vergődik. Ezek bizony még mindig nincsenek megérve arra, hogy a békesség Kánaán földjét birtokukba vegyék.

A fő dolog az, hogy a legtöbb sebesült lelkében homályosan ébredezni kezdő jobb élet utáni vágyat tudatosá tegyünk, erősítsük. Az ébredező vallásos érzésnek adjunk táplálékot, s hívjuk fel a figyelmet arra, hogy micsoda kincsünk van nekünk az anyanyelvünkön olvasható bibliában, erős hitből született énekeinkben, egyszerű, érthető, építő erőt lehellő közös istentiszteleteinkben. Az otthon utáni vágyat alakítsuk át a polgári hivatás szeretetévé, az eddig lebecsült, egyszerű, otthoni környezet megbecsülésévé. A közös összetartás és egymásra útaltság tudatára pedig építsük fel a keresztény, demokratikus gondolkodás világnézetét, mely mindenkit, mint az Isten háztartásában nélkülözhetetlen munkás tagot, megbecsül és szeret.

Egy németországi, nagyobbára Hamburg vidéki evangélikus katonák által lakott betegszobába léptem be egyszer. Ők is elcsüggedve panaszkodtak amiatt, hogy mennyi megpróbáltatásnak vannak kitéve otthon élő családtagjaik, míg ők ismeretlen földön és nép közt, a Vulkan szorosnál kell, hogy küzdjenek. Itt már igazán nem volt más teendő, mint Pál apostolnak a testről és tagjairól szóló példázatát elmondani és rá mutatni arra, hogy minden veszteség mellett is ma micsoda nyereségeink lehetnek. Éppen kezemben volt egy német nyelvű vallásos heti lap, melyben el volt beszélve egy munkásnak a története, akit Vilmos császárnak a katonákért mondott egyszerű imádsága, illetve e jelenetnek a látása Istenhez vezérelt. A történet e szavakkal végződött: én már most, mint más ember térek vissza!

— Látják, fordultam e jelenet felolvasása után a bajtársakhoz, ma annyit beszélünk a háboru okozta veszteségekről, és ime ez az ember nyert benne valamit: az élő Istenben való hitet. Én is azt kívánom mindnyájunknak, hogy ilyen nyereséggel kerüljenek haza a katonaságból.

Vajjon meglesz-e ez a haszna a világnak a háboruból és mássá lesz majd a véres események lezajlása után, mint a mi volt? Meg-

tisztul-e a közélet, az egyén, a társadalom e súlyos időkben annyira, mint ahogy azt a kegyes lelkek várják? A nagy sokaság tekintete azok felé irányul várakozva, reménykedve, akik a világ világosságainak, a föld savainak tartják magukat. Ezeknek kell utat mutatniok a nagy tömeg számára az egyetlen egy értékes egyéni és társadalmi életcél: az Isten országa felé.

(Wien.)

Nagy Géza

cs. és kir. ref. táborigyelmez.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MEGBESZÉLÉSEK.

Az Út előfizetési árának felemelése.

Már rég aktuális volt ez a kérdés, de mindeddig huzzuk-halasztottuk. Mikor lapunk 1915 őszen megindult, s mi hozzá a számvetést az év nyarán megcsináltuk, a nyomdai árak a háború előtti időhöz mérten még alig mutattak emelkedést. Azóta változott a világ. Bizonyos nyomdai cikkekben több száz percentes áremelkedések következtek be, a munkabérek pedig szinte kétszeresre szöktek fel. Az eredmény az lett, hogy míg kezdetben egy ív 62 K-ba került a kiadóhivatalnak, ma már — igen előnyös számítással — 108 koronát fizetünk, s félős, hogy ez az összeg is emelkedni fog. Ha Az Útnak volna valamely vagyona, vagy jövedelme előfizetőinek áldozatkészségén kívül, minden igyekeztünkkel azon volnánk, hogy a háborús éveket húzzuk ki valahogy s ne terheljük előfizetőinket. De Az Útnak nincs más vagyona, mint olvasóinak rokonszenve és íróinak önzetlen buzgósa. Válságos időkben tehát ehhez kell folyamodnunk.

Ezért emeltük fel *Az Út* előfizetési árát 1917. június 1-től kezdve évi 2 K-val, ami azt jelenti, hogy az *Út* előfizetési ára mostantól kezdve évi 8 K, félévre 4 K lesz.

Ez azonban csak azokra vonatkozik, akik 1917. jun. 1-től kezdve újítják meg előfizetésüket. Azok, akik 1917. jun. 1-én túl eső időre a díjat már befizették, továbbra is zavartalanul kapják a lapot előfizetésüknek a régi kulcs szerint számított lejártáig, még abban az esetben is, ha a kiadók ráfizetnének vállalkozásukra.

Bizunk benne, hogy olvasóink megértik és méltányolják kényszerű helyzetünket. *Az Út* nem üzlet, hanem szolgálat s egyike a legnehezebb szolgálatoknak, de éppen ezért eddig is áldás volt rajta s ezután is az lesz.

Íróink pedig ha fáradtabban is, de annál buzgóbban és lelkesebben dolgoznak tovább.

Ravasz László.

Makkai Sándor tanársága.

Az Út szerkesztői, írói és olvasói — e baráti kör — számára ünnepet jelentett 1917. június 14-ike, amikor a tiszáninneri református egyházkerület közgyűlése egyhangu határozattal Dr. Makkai Sándort a sárospataki akadémia gyakorlati theol. tanárául és a főiskola lelkipásztorául hívta meg. Dr. Makkai Sándor *Az Út* környezetében fejlődött olyan gyakorlati theologussá, hogy egy idegen egyházkerület meghívás útján őt ültesse legfontosabb katedrájába. Ezzel nem azt mondjuk, hogy ez az eredmény *Az Út* érdeme, mert ez az eredmény egyedül csak a Makkai Sándor kvalitásának az érdeme, hanem csak azt állítjuk, — ám ezt egész határozottan — hogy az öröm és az Isten előtt hálát adó dicsekedés legelső sorban *Az Út* gárdáját illeti. Jelentjük, hogy Makkai távozása nem lesz veszteség *Az Útra*, mert még nagyobb buzgósággal s még határozottabb irányítással fog dolgozni abban a vállalkozásban, amelyet az eszme felvetésétől kezdve egész szívével, tehetsége és ereje teljével szolgált és szolgálni fog a teljes győzelemig. Köszöntjük őt e sorokkal s hisszük, hogy az egyszerű szavak mögött megérzi azt a különös melegséget, amellyel feléje fordulunk.

R. L.

BCU Cluj / Central University Library Cluj Gyülekezeti diakonissza-állások szervezése.

Azt hiszem nem én vagyok az egyetlen lelkészársaim közül, aki már rég óta hiába várja, hogy egyházközsége, amely már felvétetett a rendes káplántartó egyházak sorába, a segédlelkészt tényleg meg is kapja s ezzel túlterheltségétől szabaduljon. És nem én vagyok az egyetlen, aki az idő multával mind kevesebb és kevesebb reményt fűz ahhoz, hogy a rendszeresített kápláni állás az ő életében betölthető lesz.

Az a sok előny, melyet a többi életpályák a háboru utánra ígérnek, mind bizonyosabbá tesz engem affelől, hogy ezután még kevesebben fognak a papi pályára lépni. Pedig a mi munkánk a legsürgősebb. — Okvetlenül és mielőbb gondoskodnunk kell arról, hogy munkáshiány ne legyen. A férfi-pusztító háborúnak természetes következménye az lesz, hogy egy pár év mulva talán még a legnagyobb egyházközségek sem tudják a kápláni állásokat betölteni. Ezzel nekünk már most számolni kell, most, amikor még nem késő.

De számolnunk kell a háboru vallás és erkölcs ellenes hatásai következtében előálló és már most mutatkozó munkaszaporodással is. Hogyan merjük vállalni kevesebb munkással a több munkát, mikor ma a kevesebb munkát több segitőtárssal sem tudjuk úgy elvégezni, amint szeretnők! Ezen érdemes és szükséges gondolkozni.

Nemcsak a férfi munkaerő fogyása és hiánya, hanem a mi munkánk természete is figyelmünket önkéntelenül is a női munkások felé fordítja. Vannak olyan munkáink, melyeknek végzésekor, vannak olyan feladataink, melyek előtt tanácstalanul állva, okvetlenül eszünkbe jut, hogy mennyivel többre mennénk, ha volnának női segítségünk. Nem én tapasztaltam ezt először. Bizonyosságom erre az a sok elmélkedés, mely a papné munkakörét és hivatását akarta tisztázni, és mindenek felett az a sok nagy reményekre jogosító kísérlet, mely a női diakonia gyakorlati megvalósítására irányul. A papnénak a pásztori munkába való bevonása annyira természetes az én véleményem szerint, hogy szinte feleslegesnek tartom e kérdésre sok szót vesztegetni, annyival is inkább, mert ez a papnak és feleségének magánügye. Magánügye annyiban, hogy a melyik pap nem tudja ezt a munkát feleségével megkedveltetni vagy amelyik papné férje iránti szeretetből és a maga szívének indításából nem érzi szükségét e munkában való részvételnek, azt a papot és azt a papnét semmi féle módon, sem rábeszéléssel, sem hatalmi szóval erre a munka megosztásra, illetőleg munkavállalásra rávenni nem lehet, de egyenesen nem is szükséges, mert a mi munkánkon csak úgy van áldás, ha a belső indítás toborozza a munkásait. A papné segítése azonban ném elegendő, különösen a nagyobb gyülekezetekben. Hiszen a papné elsősorban feleség, háziasszony és anya. Legtöbbször túlon-túl elegendő neki a hármass hivatás betöltése. Első és legfontosabb feladata, hogy ezeknek mintaszere betöltése által mutasson példát. A többi csak ezek után jön. Természetesen az én nézetem szerint is mindig kell, hogy legyen a papnénak ezeken kívül egyébre is ideje.

Ezért nagyon szükséges olyan női munkások beállítása, akiknek a gyülekezeti munka legyen egyetlen kötelességük. Ilyen munkások a gyülekezeti diakonisszák. A legtöbb gyülekezet azonban nem képes arra, hogy a saját erejéből alkalmazzon állandóan egy vagy több diakonisszát. Külső segítségre lenne szükség. Nem ismerem a kápláni kongrua természetét, s azért vetem fel a kérdést: nem lehetne-e odahatni, hogy ez a kongrua akkor is folyóíttassék, ha valahol a segédlelkészi állás emberhiányában be nem töltetvén, diakonissza alkalmaztatnék? Tudom, hogy ez az ötlet sok okból különös és aggodalmat keltő. (különösen az apácákra való tekintettel).

Engem erre a gondolatra az vezetett, hogy bár évek óta fel van véve egyházközségem a rendes káplántartó helyek közé, hiába várom, hogy segítséget kapjak. Mivel segítségre okvetlenül szükségem van, már nagyon sokszor meghánytam-vettem magamban: melyek is azok a feladatok, melyeknek megoldásához segítőtársra volna szükségem? Az igehirdetést, a hitoktatást, a különböző szertartási teendőket magam is el tudtam látni, De az ezekre való készülés, különösen, ha még hozzá veszem az egyház igazgatást és a betegek látogatását, annyira igénybe

vesz, hogy nem jut elegendő idő a hiveimmal való állandó érintkezésre, az igazi pásztorációra. Különösen nem jut idő arra, hogy azt a hatást melyet katolikus részről körülbelül 15 apáca gyakorol, a női hiveimen ellensúlyozni tudjam. Most az én egyházközségemben különösen a nők között kell intenzív munkát kifejtetni, mivel a nő nevelés (az elemi osztályoktól egészen a polgári 4 osztályáig) teljesen katolikus kézen van. Egyházközségem nő tagjainak $\frac{1}{5}$ része 4, $\frac{1}{10}$ része pedig 8 éven keresztül az apácáktól kap nevelést. A tantermekben, az íróasztalnál és a templomban heti 35 órán át elfoglalt lelkész mit tud ezzel szemben tenni, ha e 35 órai munkálkodására még készülni is szokott? De mit tudna tenni a segédlelkész is, akinek férfivolta, fiatalsága és évenkénti változása már eleve kizárja, hogy a nők-, különösen a leányok között a lelkigondozás munkáját kellő sikerrel végezhesse? Ezt a munkát csak nő végezheti sikerrel, olyan nő, a kinek hivatás és egyetlen kötelesség ez a munka. Ilyen nő a diakonissza. De a diakonisszák közül is az tudna igazán áldásosan munkálkodni, aki ebből a gyülekezetből való lenne, s így már előre ismerné azt a munkateret, melyen működni kellene és ismerné az embereket. Meg vagyok győződve, hogy az ilyen nőnek a segítsége többet érne, mint a legkiválóbb és legbuzgóbb segédlelkészé.

Kell, tehát miért ne lehetne, ilyen állandó diakonissza állásokat szervezni és fentartani. Ezért kérem mindazokat, akik velem együtt érzik a női segítség hiányát, gondolkozzanak azon, miképpen lehetne a diakonisszáknak gyülekezeteinkben való alkalmazását mielőtt megvalósítani?

Magam is mondtam, hogy azt az ötletet, hogy állami segély biztosíttassék az állandó női munkásoknak is, kissé különösnek és szinte kivihetetlennek tartom. De még sem haboztam azt felvetni, mert égetően szükségesnek tartom a diakonisszáknak a gyülekezeti munkában való mielőbbi rendszeres alkalmazását, mert az ő munkájuktól nagyon sokat várok. A férfinak durvább, az élet harcaiban bizonyos mértékig megkeményedett lelke soha sem tudja a női lélek finomságait teljesen megismerni, nem tudja a női lélek rezgéseit teljesen átélni. Az iskolákban már felismerték ezt, amikor tanítónőket alkalmaztak a leánynövendékek mellé, A katolikus egyház is felismerte, amikor apácáit bevonta a munkákba. Ismerjük be ezt mi is és vonjuk le a következményeket.

Dr. Gönczy Lajos.

Ifjusági munka.

A református papnékhöz intézem szómat abban a reményben, hogy nem lesz kiáltó szó a pusztában.

Már harmadik éve dúl a háború óriási feladatokat róva a frontonlevőkre s itthonmaradottakra egyaránt. — Nemzetünk vitéz fiai a harc-téren fényesen teljesítik ezt a feladatot. Ismertté tették a magyar nevet az egész világon; s míg ezelőtt Európa népei is alig tudtak létezésünk-ről, vagy rosszakaróink révén ferde világitásban láttak, most szövetséges és ellenséges népek elismerik, mert kénytelenek elismerni, hogy nincs a világnak vitézebb katonája a magyarnál. S midőn csodálják mesébe illő hősi tetteit a magyar katonának, szeretettel adóznak a bajtársnak s tisztelettel az ellenségnek.

De talán a háború sem fog örökké tartani! S ha majd elül a harci zaj s béke lesz a földön, a nemzetek műveltsége lesz az elsőség fokmérője. Nem a lateiner osztály műveltségét értem, hanem a köznépet, mely az ország lakosságának zömét alkotja. Alapjában véve minden nemzeti erény a nők érdeme s minden hibáért ők felelősek, mert a családélet révén ők szabnak irányt — legtöbbször öntudatlanul — a férfi minden munkásságának, ezért tegyük műveltté köznépünk asszonyait s lányait, hogy hazánk népe művelt legyen.

Ránk magyar papnékra vár ez a feladat.

Büszkén vallom be, hogy az én népem megértette az idők jelét — vagy finom női ösztönük megérezte? — eljőve hozzám arra kért: alakítsunk nőegyletet, mely alkalmat nyújt nekik a minden téren való művelődésre, vállaltam az elnökséget s tanítsam, vezesse, oktassam őket, mint mikor még iskolába jártak.

Noblesse oblige. Ezt én úgy fordítom le, hogy a papné ne csak azért legyen a népnek papnéja, mert véletlenül a nap felesége. Kissé önkényes fordítás, de ennek alapján vállaltam az elnökséget.

Alakítottunk Polgári Nőegyletet, melynek van dalárdája, könyvtára — bár egyelőre szerény méretű; tartunk hetenként kétszer összejöveteleket, ahol közjog, történelem, irodalom stb. köréből szabad előadást tartok; az irodalmi előadások kapcsán az egylet fiatalabb tagjai felolvasnak, szavalnak; rendezünk hangversenyt, műkedvelői előadást, melynek tiszta jövedelmének bizonyos százalékát jótékony célra fordítjuk. Tervbe van véve etnografiai múzeum s ha másképpen nincs hozzá módunk, lev.-lap sorozattal ismerjük meg hazánk nevezetes szép vidékeit. Egyszóval törekszünk megvalósítani a kitűzött célt: műveltté tenni a köznépet.

Csakhogy a mi kis városunk és szerény egyletünk gyöngé ahhoz, hogy átformáljon egy egész nemzetet, hiszen mi elenyészően csekély része vagyunk annak.

Papné társaimhoz fordulok hát s kérem őket: kövessék a mi példánkat: alakítsanak ott, ahova a sors helyezte őket, ilyen egyleteket, esetleg egyházi jelleggel. (Nálunk ez, a mi sajátos viszonyaink miatt, lehetetlen volt.)

Fáradtságos munka az bizonyos, de hát némely állás kötelességekkel jár, s aztán higgyék meg, ezerszeres jutalmat találnak a nép fokozódó szeretetében, mely a papnéját „a mi tiszteletes asszonyunk” nevével becsüli meg s jutalmat találnak főképpen abban a tudatban, hogy kivették részüket a nagy harcban: a nemzet létéért folytatott küzdelemben.

Fosztóné Herepei Olga.

Leközljük ezt a kis felhívást, mert mutatja, hogy minden komolyan gondolkozó lélek megérzi a pásztori munka első lépésének szükségességét: azt, hogy az ifjúságot szervezni kell. Az itt bemutatott munka csak kezdet, de annak jó, mert összehozza és foglalkoztatja az ifjúságot. A tulajdonképeni munka *ezután* kezdődik, úgy amint azt *Az Út* egész cikksorozatban részletesen már többször kifejtette. — Lényeges dolog, hogy a mi ifjúsági munkánk ne legyen csak egy magán *ismétlőiskola*, hanem igazi pásztori közösség, amelynek centrumában az evangelium közös átélése áll. Minden egyéb munka ennek a főcélnek csak propaedeutikája lehet s annyi értéke van, amennyiben erre rávezet, vagy ebből táplálkozik.

Legközelebb tájékoztatni fogjuk olvasóinkat a Pro Transsylvania égisze alatt szervezendő ifj. egyesületekről.

Szerk.

I R O D A L O M.

Öt prédikáció a reformáció négyszázadik emlékére. Elmondattott a kolozsvári akadémiai istentiszteletek 1917. II. 25, — III. 25. ciklusán Dr. Kecskeméthy István, Dr. Kenessey Béla, Dr. Ravasz László, Dr. Révész Imre és Nagy Károly által. Ára 2 K. Kapható a kolozsvári ref. theologia igazgatójánál. A tiszta jövedelem jótékonycélra megy.

A régi perikópák bőjti textusai alapján dolgozza fel e ciklus a keresztyénység lényegét, ilyen címek alatt: A keresztyénység rendeltetése. A keresztyénység eszménye. A keresztyénység szelleme. A keresztyénység eredményei. A keresztyénység dicsősége. — Mindenik prédikáció egy határozott homiletikai egyéniség reprezentatív alkotása. Aki a szerzőket ismeri és tudja, mit lehet várni tőlük, siessen a könyvet megszerezni, mert várakozásában nem fog csalódnai. A könyv esetleges tiszta jövedelme a kolozsvári ref. theol. fakultás könyvkiadói alapját gyarapítja.

Bibliai lexikon. Az *Orle* egy olyan irodalmi mű kiadását vállalta el, amelyik egyetlen lelkipásztor thékájából sem hiányozhatik. Murányi János budafoki lelkész lefordította a Calwer Bibellexikont s ezt a fordítást a jelenlegi tudományos eredmények felhasználásával, a legjelesebb „standar work“-ok figyelembevételével átdolgozta Hamar István, theol. tanár. Hornyánszky nyomdájában, Kókai Lajos tisztos bizományában fog megjelenni a mű, amely minden ipari termelés és keleti spekuláció kizárásával egy nagyszabású és önzetlen áldozati aktus leendő. A Murányi János vasszorgalma és a Hamar István tudományos készsége kezesség mellett, hogy a vállalkozás meg fogja állani helyét; az *Orle* pedig e mű kiadásával minden magyar lelkipásztor és protestáns theologus elismerését és háláját érdemli ki. Melegen köszöntjük a szerkesztőket, a kiadókat, különösen pedig az O. R. L. E. elnökségét és nyomatékosan kérjük lelkésztársainkat, hogy e mű megszerzését tekintsék elsőrangú feladatuknak és saját szellemi értékük iránti kötelességüknek.

A kiadandó *Bibliai Kézi Lexikon* fel fogja ölelni alfabetikus sorrendben mindazt, ami a Biblia megértéséhez irodalom-, világ-, művelődés- és vallástörténelmi, természettudományi, nép- és földrajzi, régiségtani és genealogiai szempontból nélkülözhetetlen. Adni fogja mindezt tisztán tudományos tárgyilagossággal, felülemelkedve minden egyoldalú felekezetiességen, figyelemmel a többféle magyar bibliafordítás (Károlyi, Káldi-, Komáromi Csipkés-féle stb.) között levő különbségekre is. E Bibliai Kézi Lexikon-t felekezeti különbség nélkül egyaránt használ-

hatják mindazok, akik a Bibliával akár szakszerűen, akár lelki épülés céljából foglalkoznak.

Hangsúlyozzák azonban, hogy a Bibliai Kézi Lexikon nem lesz sem Bibliai szókönyv (concordantia), sem homiletikai vagy exegetikai kézikönyv, hanem a Riehm-, Zeller-, Cheyne-Black-, Hastings- stb.-féle bibliai enciklopédiák, lexikonok és szótárak rendszerét követő segédkönyv, amely csak a Biblia megértéséhez szükséges tárgyi ismertéseket foglalja magában. A Biblia valláserkölcsei anyagát is nem rendszeres vagy egyházi theologiai szempontból öleli fel, hanem olyan módon tárgyalja, ahogy az a vallástörténelmi és a bibliai theologiai tudományok körébe tartozik.

A Bibliai Kézi Lexikon, szellemét tekintve, *pozitív ker. alapokon fog nyugodni*; tudományos álláspontját tekintve azonban, mint ismeretterjesztő mű, liberálisan fogja feltüntetni a *különböző tudományos kritikai véleményeket is*, és olyan álláspontot fog elfoglalni, amely a pozitív kereszttyén alapnak megfelel.

A Bibliai Kézi Lexikon, amely *Hornyánszky* Viktor budapesti elsőrangú intézetében készül, lexikális nyolcadrét alakban *40—45 íven*, famentes papíron, *illusztrációkkal és térképmellékletekkel* fog megjelenni. Körülbelül 1918 májusára kerül ki a sajtó alól.

Előfizetési ára, ha 40 íven jelenik meg, 26 korona; ha pedig 40 ívenél többre terjedne, a többletért még ívenként 60 fillér pótdíj fizetendő.

A példányok, tekintettel a megfelelő kötetés mai nehézségeire és drágaságára *fűzve jelennek meg*. Ha azonban a viszonyok kedvezőbbé válnak, *alkalmas bekötési táblákról* is fogunk gondoskodni, amiket majd a megrendelők jutányos áron szerezhetnek meg.

Az előfizetési megrendelések, *15 korona előleges beküldése mellett, az Orsz. Lelkészegegyesület pénztárához (Debreczen, Ref. Püspöki Hivatal) intézendők*. Az előfizetési díj hátramaradt része a mű megjelenése és kézhezvétele alkalmával fizetendő.

A Bibliai Kézi Lexikon kiadására az Orsz. Ref. Lelkészegegyesület nem üzleti haszonért, hanem csak azért vállalkozik, hogy ez az égetően szükséges tudományos munka megjelenhessék. Ha azonban a vállalkozás, a remélhető és várt támogatás mellett, tiszta hasznot is hajtana, azt az Egyesület a lelkészárvaik hajdúböszörményi otthonára fogja fordítani.

Bizalommal és jó reménységgel tesszük közzé a Bibliai Kézi Lexikon-ra az előfizetési felhívást. Hisszük és várjuk, hogy reménységünkben meg nem szégyenülünk.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Az Út jubileumi száma. Szeptember végén hagyja el a sajtót *Az Út* 5 év terjedelmű jubileumi száma, amely tisztán gyakorlati, de rendkívül gazdag tartalommal jelenik meg. Tartalmazni fog: 4 ünnepi beszédet (városi, falusi gyülekezetekben, ifjuságnak, gyermekeknek), egy bibliamagyarázati cyclust a ref. alapgondolatairól. Továbbá 5 gyakorlati tanítást különböző osztályokban a reformáció főigazságainak katekh. feldolgozásáról. A gyülekezeti munka rovatában a kálvinista gyülekezeti munka alapelveiről és a reformátorok lelkipásztori eszményéről lesz egy-egy értekezés. A Megbeszélések rovatát a reformáció méltó gyülekezeti megünneplésére vonatkozó utmutatás tölti be, végül megfelelő ünnepi zene- és énekdarabokat közlünk, A kisebb rovatok is alkalmoszerű és gazdag tartalommal telnek meg.

Rendes előfizetőink, ujak és régiek, ezt a számot felemelt díj nélkül a szept.-okt. számok illetménye gyanánt kapják. Azonkívül külön is kapható lesz 3—4 K-ért.

Az Út propaganda alapjára adakoztak. Pálur Miklós 2 K., Máthé Elek 2 K., Széles Pál 4 K., Fodor Miklós 2 K., Gombos Lajos 3 K., Lázár Sándor 2 K., Kovács Dezső 4 K., Dr. Gönczy Lajos 10 K., B. Pap István 10 K., Vas Mihály 2 K., Kozma László 2 K., Kovács Jenő 2 K., Biró Lajos 4 K., Gáspár János 8 K., Fekete Isváné 4 K., Gyenge György 6 K., Balla Mihály 2 K., Dr. Révész Imre 10 K. Összesen 97 K. Végső összeg 1917. július 1-én 479'30 kor. — Hálásköszönettel nyugtázzuk.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Előfizetést, reklamációkat, kéziratokat, leveleket Dr. *Ravasz* László címére (Kolozsvár, Bocskai-tér 1.) kell küldeni.

A szerkesztésért felelős :
DR. RAVASZ LÁSZLÓ.